

# Monmouthshire Select Committee Minutes

**Meeting of Pwyllgor Perfformiad a Throsolwg held at The Council Chamber, County Hall, Rhadyr, Usk, NP15 1GA with remote attendance on Dydd Mawrth, 11eg Chwefror, 2025 at 10.00 am**

## Councillors Present

County Councillor Alistair Neill, (Chair)  
County Councillor Rachel Buckler, (Vice Chair)

County Councillors: Steven Garratt,  
Meirion Howells, M. Newell, Paul Pavia,  
Peter Strong, Su McConnel, Ann Webb

Also in attendance County Councillors:  
Ben Callard and Ian Chandler

## Officers in Attendance

Hazel Ilett, Rheolwyr Craffu  
Robert McGowan, Swyddog Polisi a Chraffu  
Peter Davies, Prif Swyddog, Adnoddau  
Will Mclean, Prif Swyddog Plant a Phobl Ifanc  
Jane Rodgers, Pennaeth Gwasanaethau Plant  
Matthew Gatehouse, Pennaeth Polisi a  
Llywodraethiant  
Jonathan Davies, Rheolwr Cyllid Cyfrifeg Canolog  
Ian Saunders, Prif Swyddog Gweithredu,  
BywydMynwy  
Craig O'Connor, Pennaeth Cynllunio  
Deb Hill-Howells, Pennaeth Gwasanaethau  
Landlord Masnachol ac Integredig  
Dave Loder, Rheolwr Cyllid  
Stacey Jones, Uwch Gyfrifydd  
Nikki Wellington, Rheolwr Cyllid  
Tyrone Stokes, Rheolwr Cyllid

**APOLOGIES:** Councillors Jill Bond and John Crook

### **1. Ymddiheuriadau am Absenoldeb**

Jill Bond. John Crook, gyda Su McConnell yn eilydd.

### **2. Datganiadau o Fuddiant**

Dim.

### **3. Fforwm Agored i'r Cyhoedd.**

Dim.

### **4. Cynigion ar gyfer y Gyllideb Refeniw a Chyfalaf – Craffu'r Cynigion ar gyfer Drafft Gyllideb Refeniw a Chyfalaf 2025/26.**

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet Ben Callard gyflwyniad, cyflwynodd yr adroddiad ac ateb cwestiynau'r aelodau gyda Matthew Gatehouse, Jonathan Davies, Ian Saunders, yr Aelod Cabinet Ian Chandler, Jane Rodgers a Will McLean.

- *A oes unrhyw wasanaethau rheng flaen eraill yn cael eu hystyried ar gyfer cwtdogi neu gau, yn enwedig yng ngoleuni'r newidiadau arfaethedig i Lyfrgell Trefynwy? Nid oes unrhyw gynigion i symud Llyfrgell Trefynwy na chau unrhyw hybiau. Y cynnig yw addasu oriau agor yr hyb i gynhyrchu arbedion refeniw wrth leihau tarfu ar wasanaethau.*
- *Sut ydych chi'n disgwyl llenwi'r bwlch yn y gyllideb, o ystyried y cyllid ychwanegol disgwyledig gan Lywodraeth Cymru? Disgwylir i'r bwlch yn y gyllideb gael ei lenwi'n rhannol gan gyllid ychwanegol gan Lywodraeth Cymru. Fodd bynnag, mae trafodaethau parhaus, a bydd y gyllideb derfynol yn adlewyrchu unrhyw newidiadau. Mae'r cyngor yn optimistaidd y bydd y cyllid yn cwmpasu cyfran sylweddol o'r bwlch sy'n weddill.*
- *A fydd diswyddiadau, yn enwedig mewn gwasanaethau rheng flaen fel staff addysgu, o ystyried pwysau cyllideb? Er bod y cyngor wedi bod yn rheoli swyddi gwag i leihau'r angen am ddiswyddiadau, ni ellir nodi'n benodol na fydd diswyddiadau. Disgwylir i nifer y diswyddiadau posibl fod yn isel iawn, ac mae ymdrechion yn cael eu gwneud i reoli hyn trwy drosiant naturiol.*
- *A oes unrhyw effeithiau ar staff addysgu oherwydd pwysau cyllideb addysg, megis gostyngiadau mewn cynigion ieithoedd tramor yn y chweched dosbarth? Mae'r cyngor yn ariannu'n llawn dyfarniad cyflog yr Athrawon, costau pensiwn, cyfraniadau Yswiriant Gwladol, ac yn ychwanegu £1m ychwanegol i gefnogi ysgolion. Mae penderfyniadau ar staffio mewn ysgolion yn cael eu gwneud gan gyrff llywodraethu unigol, felly ni ellir manylu ar effeithiau penodol ar staff addysgu ar hyn o bryd.*
- *Pam mae ansicrwydd ynghylch effaith newidiadau Yswiriant Gwladol ar weithwyr anuniongyrchol mewn gofal cymdeithasol? Mae'r ansicrwydd yn codi oherwydd bod yr effaith ar wasanaethau a gomisiynwyd yn dibynnu ar faint o'r cyfraniadau Yswiriant Gwladol cynyddol fydd yn cael eu trosglwyddo i'r cyngor gan ddarparwyr gwasanaeth. Mae hyn yn amrywio yn seiliedig ar fodelau busnes, maint a strwythur y darparwyr. Mae'r cyngor wedi modelu pwysau ar gyfer hyn ond bydd angen ystyried y risg fel rhan o'r gyllideb derfynol.*
- *A ydym mewn sefyllfa i roi ffigur bras i rai o faint o oriau i gyd y gallai fod angen i ni leihau oriau agor yr hyb? Y cynnig yw lleihau oriau agor hybiau gan tua 35 awr yr wythnos ar draws y pedwar hyb. Mae hyn yn cyfateb i oddeutu un diwrnod o ddarpariaeth yr wythnos.*
- *Bydd diffyg o £2.9 miliwn yn y gyllideb. Beth sy'n digwydd os na fyddwn yn cael y grant gan Lywodraeth Cymru, a beth fydd hynny'n ei olygu i'n trigolion a'u biliau'r dreth gyngor? A oes meini prawf y mae angen i ni eu bodloni i gael y grantiau ychwanegol hyn? Mae trafodaethau gyda Llywodraeth Cymru yn parhau, ac mae'r cyngor yn optimistaidd am ganlyniad cadarnhaol. Os nad yw'r grant gan Lywodraeth Cymru yn cwmpasu'r diffyg yn llawn, bydd y cyngor yn edrych ar ffrydiau incwm eraill, gan gynnwys incwm grant ychwanegol. Nid yw'r cymhwysedd ar gyfer y grantiau hyn yn dibynnu ar gael bwlch ariannu. Nid yw'r cyngor yn disgwyl cynyddu'r dreth gyngor ymhellach i gau'r bwlch, ond ni ellir ei ddiystyru'n llwyr.*
- *Pe baem yn cael y £2.9m llawn sydd ei angen arnom, a allwn ni ddefnyddio'r ffrydiau incwm ychwanegol hynny o hyd? Gallwn, gall y cyngor wneud cais am grantiau ychwanegol a defnyddio grantiau ychwanegol, waeth a yw'r bwlch cyllido llawn yn cael ei*

gau gan grant Llywodraeth Cymru ai peidio. Nid yw'r cymhwysedd ar gyfer y grantiau hyn yn dibynnu ar y bwlch ariannu.

- *A fydd y buddsoddiad o £300 mil yn y gwasanaeth gofal maeth yn daliad uniongyrchol i'r teuluoedd fel cynnydd i'r hyn sydd eisoes wedi'i dalu iddynt yn wythnosol neu'n fisol? A fydd y buddsoddiad yn gweld arbedion mewn taliadau i asiantaethau gofal maeth gyda recriwtio llwyddiannus, a beth fyddai'r arbedion hynny fesul unigolyn yn y gwahaniaeth rhwng cost flynyddol asiantaeth a theulu maeth? Bydd y buddsoddiad yn cael ei ddefnyddio i gynyddu'r lwfansau a'r ffioedd a delir i ofalwyr maeth. Gallai'r ffioedd gael eu dyblu mewn rhai achosion. Nod y cynnydd hwn yw gwneud y taliadau yn debyg i'r rhai gan asiantaethau annibynnol, gan arwain at arbedion posibl wrth i fwy o ofalwyr maeth gael eu recriwtio'n uniongyrchol gan y cyngor. Bydd yr union arbedion yn dibynnu ar nifer y gofalwyr maeth sy'n trosglwyddo o asiantaethau i'r cyngor.*
- *A oes gennym ddiweddariad ar ba mor llwyddiannus mae'r ymgynghoriad cyllideb wedi bod hyd yn hyn, ac a all cyngorwyr wneud mwy i'w hyrwyddo? Sut bydd yr adborth yn dylanwadu ar gynigion y gyllideb derfynol? Mae'r ymgynghoriad cyllideb wedi bod yn mynd yn dda gydag ymgysylltiad da. Gall cyngorwyr helpu i hyrwyddo'r ymgynghoriad trwy rannu gwybodaeth ac annog cyfranogiad. Bydd yr adborth o'r ymgynghoriad yn cael ei ystyried wrth gwblhau'r cynigion cyllideb.*
- *A yw'n gywir nad oes Aelod Cabinet yn bresennol mewn sesiynau ymgysylltu? Mae'r sesiynau ymgysylltu yn cael eu cynnal fel sesiynau galw heibio ar draws gwahanol ganolfannau'r cyngor, sy'n para am sawl awr yr un. Mae'r sesiynau hyn yn cael eu harwain yn bennaf gan swyddogion sydd â'r wybodaeth angenrheidiol i ateb cwestiynau preswylwyr. Os nad yw swyddogion yn gallu darparu atebion, byddant yn cymryd manylion cyswllt ac yn dilyn i fyny. Yn anffodus, nid yw'r aelod cabinet yn gallu mynychu pob sesiwn oherwydd amserlen brysur sy'n llawn digwyddiadau ymgynghori cyllideb ac ymrwymïadau eraill.*
- *Sut ydyn ni'n canolbwyntio ar atal a rheoli galw yn ein cyllideb, a beth ydym yn ei wneud i fuddsoddi mewn ymyrraeth gynnar i atal y galw am ein gwasanaethau? Mae'r cyngor yn gweithio ar brosiect i ddatblygu dull awdurdod cyfan o atal, gan alinio gwahanol wasanaethau i ganolbwyntio ar hyrwyddo annibyniaeth, lles a chysylltiadau cymunedol. Mae hyn yn cynnwys mynd i'r afael ag anghydraddoldeb, cynyddu gwariant ar wendidrwydd, a throsglwyddo i ailalluogi mewn gofal cymdeithasol. Er nad oes llinell gyllideb benodol ar gyfer atal, mae'n edefyn sy'n rhedeg trwy wahanol weithgareddau.*
- *Sut ydym yn sicrhau gwerth am arian yn ein prosesau comisiynu a chaffael, yn enwedig ar gyfer gwasanaethau a ddarperir i ysgolion? Anogir ysgolion i ddod â chontractwyr ymlaen i'w hychwanegu at y rhestr contractwyr cymeradwy i wella gwerth am arian. Gall ysgolion hefyd gael dyfynbrisiau lluosog ar gyfer gwaith a'u cyflwyno i'w cymeradwyo. Mae'r cyngor yn cefnogi ysgolion i reoli'r prosesau hyn, er ei fod yn cydnabod yr heriau sy'n wynebu ysgolion wrth wneud hynny.*
- *Gyda bron i 70% o'n hysgolion mewn diffyg, beth ydyn ni'n ei wneud i sicrhau eu cynaliadwyedd ariannol? Rydym yn cydnabod y sefyllfa bryderus gyda bron i 70% o ysgolion mewn diffyg. Mae'r awdurdod yn gweithio gydag ysgolion i'w cefnogi gyda'u cyllidebau a rhoi cyngor ar ddod yn fwy cynaliadwy yn ariannol. Fel rhan o'r gyllideb, mae £1m ychwanegol yn cael ei ddrynnu i gefnogi ysgolion, er ei bod yn cael ei gydnabod na fydd hyn yn dileu eu diffygion dros nos. Bydd angen i rai ysgolion wneud newidiadau i gyflawni cynaliadwyedd ariannol. Mae hefyd yn bwysig adeiladu pontydd rhwng ysgolion i rannu arferion gorau, sy'n ymdrech barhaus o fewn y portffolio addysg.*

- *Beth yw'r cynllun i ddelio â'r nifer sylweddol o leoedd dros ben ar draws clystyrau ysgolion? Mae'r mater o leoedd dros ben yn cael ei adolygu'n gyson, gyda rhai ardaloedd yn Sir Fynwy yn profi problemau mwy aciwt nag eraill. Mae cynigion yn cael eu datblygu i fynd i'r afael â'r materion hyn, ond nid yw'n ateb cyflym. Mae'r prosesau ymgynghori sy'n ofynnol ar gyfer unrhyw newidiadau yn hir, ac nid oes unrhyw un o'r ysgolion yn gymwys i gael llwybr cau'n gyflym gan Lywodraeth Cymru, sy'n golygu y byddent i gyd yn mynd trwy broses ymgynghori lawn. Mae strategaeth tymor hwy yn cynnwys cynyddu nifer y bobl ifanc yn yr awdurdod trwy ddarparu tai fforddiadwy i deuluoedd iau. Disgwylir i hyn gryfhau poblogaethau ysgolion a chael canlyniadau cadarnhaol i gymunedau.*
- *A yw penderfyniadau anodd ynghylch ystâd ysgol a sylfaen asedau, yn ogystal â newidiadau i strwythurau arweinyddiaeth, fel Ffederasiwn ysgolion, yn cael eu hystyried i ddelio â'r problemau hyn? Mae'n bwysig cydnabod y gwahanol fathau o ysgolion yn y gymuned, gan gynnwys ysgolion crefyddol a chymunedol, a sut maen nhw'n gweithredu o dan wahanol fframweithiau cyfreithiol. Wrth symud ymlaen, bydd angen edrych ar strwythurau arweinyddiaeth ysgolion. Mae dau ffederasiwn eisoes yn Sir Fynwy, sydd wedi profi i fod yn ddatblygiadau cadarnhaol trwy gefnogi ysgolion llai a darparu mynediad at fwy o adnoddau gwella a phrofiadau amrywiol i blant. Mae'n hanfodol ein bod yn ceisio denu'r penaethiaid gorau i Sir Fynwy. Mae gan awdurdodau lleol eraill yng Ngwent ysgolion cynradd mwy, sy'n cyfateb i gyflogau uwch ac yn denu grŵp gwahanol o benaethiaid ac ymgeiswyr. Mae hyn yn rhywbeth a fydd yn cael ei ystyried wrth symud ymlaen, gyda'r nod o fynd i'r afael â'r materion hyn yn y flwyddyn i ddod.*
- *A oes unrhyw feddwl wedi cael ei roi i edrych ar y model a ddefnyddiwyd yn y Savoy yn Nhrefynwy, lle mae ymddiriedolaeth yn ei redeg yn llwyddiannus, ar gyfer The Borough Theatre? Mae The Borough Theatre wedi archwilio model ymddiriedolaeth o'r blaen, a gafodd lwyddiant cymharol am gyfnod ond ni weithiodd yn y pen draw. Mae'r model presennol yn cynnwys partneriaethau cryf, gan gynnwys gyda'r Cyngor Tref, ac nid oes unrhyw gynlluniau ar unwaith i newid hyn. Fodd bynnag, mae archwilio modelau gweithredu gwahanol yn y dyfodol yn bosibl.*
- *Pa gynlluniau sydd ar gyfer cynyddu incwm mewn canolfannau hamdden, ac a oes unrhyw feddwl wedi cael ei roi i gyflwyno aelodaeth deuluol? Mae'r cyngor yn hyderus yn y twf incwm o ganolfannau hamdden ac mae bob amser yn edrych ar opsiynau newydd. Mae'r syniad o aelodaeth deuluol yn awgrym da a bydd yn cael ei archwilio ymhellach. Mae'r canolfannau hamdden wedi gweld twf sylweddol mewn incwm yn ddiweddar, ac mae opsiynau aelodaeth amrywiol eisoes ar waith.*
- *Mae trigolion yn wynebu cynnydd o 23% dros dair blynedd, sy'n sylweddol uwch na chwyddiant. Sut bydd y cyngor yn ymateb i drigolion sy'n pryderu am y cynnydd hwn a sut mae'n cyd-fynd â honiad y cyngor o fod yn gyfrifol yn ariannol? Mae'r rhan fwyaf o'r pwysau cost oherwydd galw cynyddol a chymhlethdod gwasanaethau. Mae'r cyngor yn pwysleisio pwysigrwydd amddiffyn gwasanaethau cyhoeddus gwerthfawr a'r cwestiwn fyddai pa wasanaethau y byddai trigolion yn well ganddynt eu gweld yn cael eu lleihau pe bai'r cynnydd yn nhreth y cyngor yn cael ei ostwng? Daw'r cyllid yn bennaf o arian trethdalwyr, ac mae'r cyngor yn gwneud gwerth £5.1 miliwn o newidiadau, gan gynnwys arbedion effeithlonrwydd a chynnydd mewn incwm, i gydbwysu'r gyllideb. Byddem yn tanlinellu ymrwymiad y cyngor i gynnal gwasanaethau hanfodol y mae trigolion yn dibynnu arnynt, er gwaethaf y penderfyniad heriol i godi'r dreth gyngor.*

- *Mae gan y cyngor hanes o beidio â chyrraedd ei dargedau cynilo, sy'n codi amheuon ynghylch hygyrddedd rhagweld arbedion sylweddol yn y flwyddyn i ddod. Pa sicrwydd y gellir ei roi i drigolion bod y cynllun ariannol yn seiliedig ar sylfeini cadarn? Mae hyn yn bryder dilys. Ym mlwyddyn ariannol 2024-2025, gwireded tua 80% o'r arbedion a ragwelir, gan adael diffyg yn y gyllideb. Eleni, mae'r cyngor yn anelu at wneud gwerth £5m o arbedion. Mae sefyllfa ariannol heriol sy'n wynebu awdurdodau lleol ac mae Sir Fynwy wedi llwyddo'n dda o dan bwysau yn ystod y blynyddoedd diwethaf. Mae'r cyngor yn defnyddio'r data gorau sydd ar gael i ragweld y galw ar gyfer y flwyddyn ariannol ganlynol, er bod gorwariant, yn enwedig mewn gofal cymdeithasol ac iechyd. Mae'r gorwariant hwn wedi'i wrthbwysu gan ganlyniadau gwell mewn meysydd eraill. Er bod risg bob amser, mae'r cyngor yn anelu at gydbwysu'r gyllideb erbyn diwedd y flwyddyn, er efallai na fydd union ffigyrau yn cael eu bodloni. Y nod yw dod mor agos â phosibl â'r rhagolygon sydd ar gael.*
- *Sut mae'r gymuned fusnes yn cael ei gefnogi, ac a oes unrhyw ystyriaeth wedi'i roi i ymgysylltu ag arweinwyr busnes i archwilio ffyrdd o reoli a lleihau costau o fewn y cyngor, o ystyried bod arweinwyr busnes yn brofiadol o reoli costau? Mae'r cyngor yn aml yn ymgysylltu â'r gymuned fusnes drwy'r Siambrau Masnach, sy'n rhan o'r broses ymgynghori ar y gyllideb. Nod y cyngor yw clywed eu lleisiau a'u cefnogi gyda pholisïau. Yn ogystal, mae'r cyngor yn defnyddio'r sector preifat i ddarparu gwasanaethau, gan gcontractio i sefydliadau preifat. Er bod rhai sefydliadau preifat yn darparu gwerth da am arian, nid yw eraill yn gwneud hynny, gan arwain at gynigion yn y gyllideb i ddod â gwasanaethau yn ôl yn fewnol i ddarparu gwell gwasanaeth a gwerth am arian.*
- *A yw'r duedd gynyddol yn anghenion oedolion hŷn yn y sir yn llinell syth i fyny, neu a oes unrhyw arwydd o'i lefelu neu gyflymu? Mae'r duedd yn anghenion oedolion hŷn yn y sir yn anodd rhagweld yn fanwl. Er bod cynnydd cyson, yn enwedig ar ôl y pandemig, mae amrywiadau mewn meysydd penodol. Er enghraifft, bu cynnydd cyflym yn y lefel uchaf o angen o amgylch cartrefi gofal preswyl, tra bod oriau gofal gartref wedi sefydlogi. Ar y cyfan, disgwylir i'r duedd barhau i gynyddu oherwydd y boblogaeth sy'n heneiddio, ond nid yw'n gynydd llinellol syml.*

### **Crynodeb y Cadeirydd:**

Diolchodd y Cadeirydd i'r swyddogion a'r Aelod Cabinet am yr adroddiad a'u hymatebion i gwestiynau'r pwyllgor.

### **5. Diweddariad Ariannol 3 – Craffu sefyllfa'r gyllideb (refeniw a chyfalaf) ar gyfer gwasanaethau a ddaw o fewn cylch gorchwyl y pwyllgor.**

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet Ben Callard yr adroddiad ac atebodd gwestiynau'r aelodau gyda Jonathan Davies, Deb Hill-Howells, yr Aelod Cabinet Ian Chandler, Jane Rodgers a Will McLean.

- *A ellir gwrthbwysu'r arbedion a wneir trwy swyddi gwag mewn gorfodi dinesig yn erbyn yr incwm y byddai'r swyddogion hynny wedi'i gynhyrchu? Eglurodd swyddogion fod yr arbedion a restrir ar gyfer swyddogion Gorfodi Dinesig yn cael eu gwneud trwy swyddi gwag ac yn ystyried yr effaith bosibl ar incwm a gynhyrchir o ddirwyon. Mae'r gwasanaeth wedi ystyried yr effaith gyffredinol, gan gynnwys y camau gorfodi a chynhyrchu incwm, wrth ddal y swyddi gwag hyn.*
- *Beth yw achos y gorwariant mewn gwastraff a chynnal a chadw tiroedd, yn enwedig yn ymwneud â phrisiau ailgylchadwy a rheoliadau ailgylchu yn y gweithle, a sut allwn ni annog cyfradd ailgylchu uwch yn y sir? Cynghorwyd aelodau bod y gorwariant*

oherwydd anwadalrwydd mewn prisiau ailgylchadwy ac effaith rheoliadau ailgylchu newydd yn y gweithle. Mae'r rheoliadau hyn wedi arwain at leihau cyfeintiau o ddeunyddiau ailgylchadwy a gasglwyd gan fusnesau, gan fod rhai busnesau wedi dod o hyd i opsiynau gwaredu gwastraff amgen. Mae hyn wedi effeithio ar y cyfraddau ailgylchu cyffredinol ac wedi cyfrannu at y gorwariant. Mae'r cyngor yn adolygu'r costau sy'n gysylltiedig â gwastraff masnach a deunyddiau ailgylchadwy ac maent yn y broses o fynd trwy ymarfer caffael i fynd i'r afael â'r anwadalrwydd mewn prisiau ailgylchadwy a gwella'r sefyllfa ariannol ar gyfer y flwyddyn ariannol nesaf. Yn ogystal, mae ymdrechion yn cael eu gwneud i annog busnesau i gymryd rhan mewn rhaglenni ailgylchu a chydymffurfio â'r rheoliadau newydd i gynnal cyfraddau ailgylchu uchel.

- *Pa mor hyderus yw'r cyngor wrth fynd i'r afael â'r diffyg cyllideb o £1.593m, sy'n cynnwys diffyg o £2.376 miliwn wrth gyrraedd targedau arbedion, sy'n ymwneud â dim ond 78% o'r £10.9 miliwn o arbedion y rhagwelir sydd angen eu cyflawni? Cyngorodd yr Aelod Cabinet fod y cyngor yn hyderus wrth fynd i'r afael â'r diffyg, trwy barhau i weithio gyda gwasanaethau i yrru'r arbedion sy'n weddill tua diwedd y flwyddyn, a chynnal ffocws ar reoli cyllideb i sicrhau bod costau'n cael eu rheoli'n effeithiol, a bod y bwlch sy'n weddill yn cael ei gau.*
- *Beth yw'r cynlluniau adfer ar gyfer ysgolion sy'n gorffen y flwyddyn ariannol mewn diffyg, o ystyried y rhagwelir y bydd 69% o'r ysgolion (24 allan o 35) yn gorffen y flwyddyn ariannol mewn diffyg? Ymatebodd y Prif Swyddog Plant a Phobl Ifanc fod y cyngor yn gweithio gydag ysgolion i'w cefnogi i ddatblygu cynlluniau adfer effeithiol, sy'n cynnwys darparu arweiniad a chymorth i reoli eu cyllidebau, archwilio cyfleoedd ar gyfer arbedion effeithlonrwydd, a sicrhau bod gan ysgolion yr adnoddau angenrheidiol i fynd i'r afael â'u heriau ariannol.*
- *A fu newid mewn gofal cymdeithasol plant, gyda darparwyr yn gadael y farchnad, gan leihau nifer y darparwyr sy'n cynnig gwasanaethau ac effeithio ar gostau? Cytunodd y Prif Swyddog Gofal Cymdeithasol ac Iechyd fod newid wedi bod, sydd wedi arwain at fwy o gostau oherwydd llai o gystadleuaeth. Mae'r farchnad ar hyn o bryd yn gyfnewidiol, gyda rhai darparwyr yn codi prisiau uwch yn ystod y cyfnod pontio hwn, felly mae'r cyngor yn gweithio i gynyddu darpariaeth gofal mewnol er mwyn lliniaru'r costau hyn.*
- *A yw trafodaethau'n digwydd ledled y rhanbarth gydag awdurdodau lleol eraill i gymryd camau ar y cyd i ddatrys y mater o wthio costau gofal iechyd parhaus o'r GIG i awdurdodau lleol? Cafodd y Pwyllgor wybod bod sgysiau'n cael eu cynnal, ond bod y cynnydd wedi bod yn araf, ac mae'r broses yn parhau i fod yn heriol, gyda Chynghorau yn chwilio am ffyrdd o ddatrys y mater ar y cyd.*
- *Sut mae mynd i'r afael â'r diffyg o £400 mil mewn targedau arbedion tai a digartrefedd, a beth yw effaith cyllid grant ar y diffyg? Mae'r diffyg wedi cael ei datrys drwy gyllid grant gan Lywodraeth Cymru sydd wedi lliniaru'r sefyllfa yn sylweddol a bod y cyngor yn parhau i weithio ar leihau lleoliadau gwely a brecwast cost uchel trwy ddefnyddio atebion llety dros dro mwy cost-effeithiol. Er bod hyn yn ganlyniad cadarnhaol, mae cyflawni cynlluniau arbedion yn amserol yn bwysig ac yn yr achos hwn gallai fod wedi arwain at ailgyfeirio cyllid grant at flaenoriaethau eraill.*
- *Sut mae'r cyngor yn mynd i'r afael â'r duedd gynyddol o fwy o ostyngiadau, eithriadau, a chasglu trethi arafach, ac a oes effaith ar incwm y cyngor? Cafodd y Pwyllgor wybod bod lefel y gostyngiadau a'r eithriadau yn cynyddu, gan symud tuag at gyfartaledd Cymru gyfan a bod y cyngor wedi bod yn codi ymwybyddiaeth o'r gostyngiadau a'r*

eithriadau sydd ar gael i sicrhau bod trigolion cymwys yn manteisio arnynt. Er bod y gyfradd casglu yn parhau i fod yn gadarn, mae'r broses yn cymryd mwy o amser, ac mae'r cyngor yn gweithio'n agos gyda'r gwasanaeth a rennir gyda Thorfaen i gynnig cymorth i'r rhai sy'n cael trafferth talu.

- *Beth mae'r cyngor yn ei wneud i adelladu ei gronfeydd wrth gefn, a sut y gall weithio gyda Llywodraeth Cymru i sicrhau nad yw Sir Fynwy yn y sefyllfa o gael y cronfeydd wrth gefn lleiaf?* Sicrhodd yr Aelod Cabinet fod y cyngor yn ymwybodol o'i lefel isel o gronfeydd wrth gefn ac yn cymryd camau i gynyddu gwydnwch ariannol, sy'n cynnwys y premiwm treth gyngor i greu gwydnwch a buddsoddiad mewn materion tai. Cyngorodd fod cynyddu yswiriant wrth gefn yn dibynnu ar y setliad cyllido a'r gallu i gynhyrchu gwarged cyllideb, a bod y cyngor yn gweithio'n agos gyda Llywodraeth Cymru i fynd i'r afael â'r mater hwn.
- *Pam mae'r diffygion rhagolwg penodol ar gyfer Ysgol Brenin Harri VIII ac Ysgol Cas-gwent gymaint yn uwch nag ar gyfer Ysgol Gyfun Trefynwy?* Cadarnhaodd y Prif Swyddog Plant a Phobl Ifanc fod y diffygion rhagolwg uwch ar gyfer Ysgol Brenin Harri VIII ac Ysgol Cas-gwent oherwydd heriau penodol, gan gynnwys costau trosiannol i Ysgol Brenin Harri VIII a materion unigryw eraill i Cas-gwent ac nad yw Ysgol Gyfun Trefynwy yn wynebu'r un lefel o heriau. Eglurodd fod gan y tair ysgol sefyllfaoedd gorwariant o fewn y flwyddyn yn debyg iawn, i gyd dros hanner miliwn o bunnoedd. Roedd Ysgol Gyfun Trefynwy wedi sicrhau lefel uwch o falansau a dygwyd ymlaen, sydd wedi effeithio ar eu diffyg a dygwyd ymlaen. Mae Ysgol Cas-gwent wedi bod yn gweithio'n agos gyda'r cyngor i wella eu sefyllfa diffyg hirdymor, gan ddangos gwelliannau diweddar. Mae Ysgol Brenin Harri VIII wedi wynebu pwysau cost sylweddol oherwydd y trawsnewid i ysgol drwedd ac oedi symud i'r adeilad newydd, ynghyd â rhai ffrydiau incwm nad ydynt yn digwydd yn ôl y disgwyl. Mae'r cyngor yn gweithio gyda'r ysgolion hyn i sicrhau adferiad nad yw'n effeithio ar unwaith ac yn niweidiol ar ddarpariaeth academiaidd neu gymorth.
- *Sut mae'r diffyg yng nghronfeydd wrth gefn ysgolion yn effeithio ar fantolen y cyngor, o ystyried yr amserlen ansicr ar gyfer adferiad?* Yr esboniad a roddwyd oedd bod y diffyg yng nghronfeydd wrth gefn ysgolion yn symud i fantolen y cyngor, gan effeithio ar y sefyllfa a gwydnwch ariannol gyffredinol. Mae'r cynlluniau adfer ar gyfer ysgolion yn hirdymor, ac felly gall diffygion dyfu cyn iddynt ddechrau lleihau.
- *Rhagwelir y bydd 3 gwasanaeth craidd y cyngor yn gorwario gan £5.15 miliwn ar ddiwedd y flwyddyn. Y chwarter diwethaf y rhagolwg oedd £5.3 miliwn. Mae hyn yn welliant ymylol, ac yn ddarlun eithaf gwahanol i'r gorwariant cyffredinol a ragwelir gan y cyngor, gan fod y 3 gorwariant gwasanaethau craidd yn parhau i gael ei wrthbwysu gan fesurau cyllid a thrysorlys cydbwysu. Bydd y gorwariant yn y gwasanaethau craidd hynny nawr yn cael ei ddwyn ymlaen i'r flwyddyn nesaf – yn sicr nid yw hyn yn gynaliadwy? Ymatebodd yr Aelod Cabinet nad yw'n beth negyddol dod o hyd i ffyrdd o gydbwysu gwariant ar draws yr adrannau a bod cynigion cyllideb y cyngor ar gyfer y flwyddyn nesaf yn cynnwys newidiadau parhaus sy'n anelu at wneud gwasanaethau, yn enwedig mewn gofal cymdeithasol, yn fwy cynaliadwy yn ariannol. Eglurodd, er gwaethaf y gorwariant a ragwelir yn y tri gwasanaeth craidd, bod y cyngor wedi wynebu bylchau sylweddol yn y gyllideb o dros £20 miliwn bob blwyddyn dros y tair blynedd diwethaf, sy'n her sylweddol a'i fod yn falch o ymdrechion y cyngor i fynd i'r afael â'r pwysau ariannol. Mae'r cyngor yn gweithio i reoli costau'n effeithlon trwy fynd i'r afael â'r galw o fewn gwasanaethau, gweithredu mesurau ataliol, a sicrhau disgyblaeth ariannol, gyda'r ffocws ar gynnal ansawdd gwasanaeth wrth reoli pwysau ariannol. Dywedodd hefyd fod y cyngor wedi elwa o grant ychwanegol o £1.3 miliwn gan Lywodraeth Cymru.*

### **Crynodeb y Cadeirydd:**

Diolchodd y Cadeirydd i'r swyddogion a'r Aelod Cabinet am yr adroddiad a'u hymatebion i gwestiynau'r pwyllgor a dywedodd fod y pwyllgor yn dymuno cydnabod y gwaith a wnaed ar draws y sefydliad i ddarparu gwasanaethau mewn cyd-destun ariannol heriol.

### **6. Blaenraglen Gwaith a Rhestr Weithredu y Pwyllgor Craffu Perfformiad a Throsolwg.**

Oherwydd amseriad yr adroddiadau sy'n dod ymlaen, cytunwyd y bydd y cyfarfod nesaf ym mis Mawrth yn cael ei ganslo, oni bai bod unrhyw newid erbyn diwedd yr wythnos.

Mae darn o waith Cymru gyfan y mae Archwilio Cymru yn ei wneud, sy'n cynnwys adolygiadau archwilio lleol o gomisiynu ym mhob un o'r 22 awdurdod lleol – gall dymuniad y pwyllgor i graffu ar Gaffael y cyngor wneud hynny drwy lens y gwaith hwn. Bydd y pwyllgor yn cael ei ddiweddarw wrth i'r gwaith hwn fynd rhagddo.

### **7. Cynllunydd Gwaith y Cyngor a'r Cabinet.**

### **8. Cadarnhau cofnodion y cyfarfod blaenorol**

- Pwyllgor Craffu Perfformiad a Throsolwg dyddiedig 19<sup>eg</sup> Tachwedd 2024.
- Cyfarfod Arbennig – Pwyllgor Craffu Perfformiad a Throsolwg dyddiedig 3<sup>ydd</sup> Rhagfyr 2024.

Cytunwyd ar y cofnodion.

### **9. Cyfarfod Nesaf: Dydd Mawrth 11 Mawrth 2025 am 10.00am.**

Bydd y cyfarfod yn cael ei ganslo.

The meeting ended at **Time Not Specified**